

**NYELVHASZNÁLAT, TÁRSADALOM, KÖZÉRTHETŐSÉG
RAB ZSUZSA PÁLYAKÉPÉBEN
SZERGEJ JESZENYIN „MAGYAR HANGJA”
(20 ÉVE, 1998-BAN HUNYT EL RAB ZSUZSA KÖLTŐ, MŰFORDÍTÓ)**

**LANGUAGE USAGE, SOCIETY AND CLARITY
IN ZSUZSA RAB’S OEUVRE
‘THE HUNGARIAN VOICE’ OF SERGEY YESENIN
(ZSUZSA RAB, POET, TRANSLATOR DIED 20 YEARS AGO IN 1998)**

CS. JÓNÁS ERZSÉBET¹

Absztrakt: A nyelvhasználat-társadalom-közérthetőség együttes jelenléte kevés olyan területen mutatkozik meg egyszerre, mint amilyen a műfordítás. A fordításstiszttika rámutat az eredeti mű és a fordító nyelvhasználatára. A közérthetőség a műfordításban azt jelenti, hogy a fordítás az olvasó számára saját kulturális háttérére épülő élményt jelent. A társadalom jelenléte annak alapján érhető tetten, ahogy a közgondolkodás a műfordító munkásságát elismeri vagy mellőzi. A 20. század végén Rab Zsuzsa, aki orosz nyelven megjelent irodalmi alkotások tolmácsolója volt, egy életen át tartó gazdag fordítói munkásság után sem részesülhetett megfelelő elismerésben.

Kulcsszavak: nyelvhasználat, társadalom, közérthetőség, fordításstiszttika, stílusalakzatok

Abstract: There are few areas where the joint presence of language usage-society-clarity could better be detected than in the translation of literary works. The language usage of the original work and that of the translator are highlighted and examined by translational stylistics. Clarity in translation means that the translation represents an experience for the reader which is built on his/her own cultural background. The presence of society in translation is revealed by whether or not the translator’s work is recognised and acknowledged by the public. At the end of the 20th century, Zsuzsa Rab’s lifelong rich and extensive work in the translation of Russian literature could not get the well-deserved acknowledgement at all.

Keywords: language usage, society, comprehensibility, translational stylistics, stylistic elements

¹ CS. JÓNÁS Erzsébet
professzor emeritus
Nyíregyházi Egyetem, Kelet- és Közép-európai Kutatóközpont
4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/b.
csjonase@gmail.com

BEVEZETÉS

Az elemzők a 20. század második felének ma már történelmi múltnak számító, szocializmusnak nevezett időszakáról mint ideológiailag meghaladott, a szellemi, kulturális élet fejlődésének kemény gátakat szabó korszakról beszélnek. Az 1945 utáni fél évszázad azonban olyan értékeket is felmutat, amelyek mellett nem mehetünk el szó nélkül. Ilyen volt a műfordítás, amely az írók, költők egy részének a saját megjelenés betiltása miatt kényszerű megélhetési menedéket jelentett. Másoknak a háború előtt, a gondos iskoláztatás során megszerzett nyelvtudás önként vállalt kamatoztatását jelentette, s megint másoknak a saját költői világlátás gazdagítását idegen nyelvű pályatársaik művein keresztül. Hatalmas érték halmozódott fel, amely a magyar olvasóközönség világirodalmi ismereteit szélesítette.

A szövegfeldolgozás szempontjából három olvasási módot különíthetünk el. A világirodalom remekei leginkább magyar nyelven kerülnek a magyar befogadók kezébe. A nemzeti irodalom anyanyelven történő olvasást tételez fel. Ettől merőben eltér az idegen nyelven való olvasás, amely a másik kultúra ismeretétől függően a csökkentett értékű értelmezések sokféle fokozatát eredményezi, hiszen nem élünk abban a kulturális közegben, amely az információk, asszociációk végtelenjét biztosítja az adott nyelv kultúrájába beleszületett használóknak. A szépirodalom befogadásának harmadik módja a fordítás, amely, bár az idegen kultúrára jellemző látásmóddal gazdagítja világképünket, mégis belesimul az általunk irodalomnak értelmezett, anyanyelvünkön hozzánk eljutó esztétikai egészbe. Ez utóbbihoz járult hozzá műfordítói munkásságával – a kor társadalmi, ideológiai hátterének minden ellentmondása ellenére – Rab Zsuzsa, aki a magyar líra költői nyelvének használatával hitelesen és közérthetően tudta átültetni az orosz világ verseibe öntött gondolatvilágát a magyar közönség befogadói horizontjába.

1. RÖVID ÁTTEKINTÉS RAB ZSUZSA MŰFORDÍTÓI MUNKÁSSÁGÁRÓL

Rab Zsuzsa (1926. július 3.–1998. március 5.) költő, prózaíró, publicista, műfordító az orosz irodalom magyar tolmácsolói között meghatározó személyiség volt. Pápán született, édesapja a pápai református kollégium latin–görög szakos igazgatójaként fiútanítványai nevelése mellett nagy figyelmet fordított leánya klasszikus műveltségére, irodalmi, nyelvi jártasságára, testi-lelki fejlődésére. A klasszikus versformákat, az időmértékes verselést a mindenre nyitott, élénk gondolkodású diáklány a gimnazista években ismerte meg. Ezek a dunántúli évek, az édesapával tett erdei kirándulások, a természet közelsége és szeretete mély nyomokat hagyott a majdani költő világlátásában. Már középiskolás korában verselgetett, első kis kötete szülővárosában jelent meg 1943-ban *Fény felé* címmel. Önéletrajzi vallomása szerint tudatosan készült a budapesti egyetemi évekre is, hiszen édesapja Eötvös-kollégista volt, s a nagyváros nyújtotta pezsgő szellemi élet a pápai gimnazista lány számára új perspektívákat jelentett. 1949-ben magyar–orosz szakon szerzett az ELTE bölcsészkarán tanári oklevelet, ahol professzorai is felfigyeltek fordítói ambícióira, s bátorítást kapott a későbbiekben életpályájának tekintett hivatásához. A fordítás mellett saját költői pályája sokáig nem kapott kellő

figyelmet, bár 1968-ban megjelent verseskötete, az *Aranyvasárnap* jól mutatta finom lírai alkatát, képalkotói tehetségét.

Mivel édesapja révén már a háború éveiben megismerkedett az orosz nyelvvel, s az egyetemi kurzusok sokat csiszoltak aktív nyelvtudásán, nem véletlen, hogy az orosz klasszikusoknak, kortárs íróknak és költőknek, s az akkori Szovjetunió kis népei irodalmának hű és értő tolmácsolója lett. Fordította Puskind, Tolsztojt, Fettet, Kuprint, Bunyint, Csehovot, Gorkijt, Ahmatovát, Cvetajevát, Zabolockijt, Mandelstamot, s másokat. Ő ismertette meg a magyar olvasókat a baskír, grúz, észt és más kis népek irodalmával is. De a legkedvesebb orosz költője az impresszionista Szergej Jeszenyin volt. Jóllehet az ötvenes években Jeszenyin műveit sem a Szovjetunióban, sem a szocialista országokban nem lehetett kiadni, mégis eljutottak Magyarországra is. A költő Rab Zsuzsa képzeletét is megragadta, s legismertebb tolmácsolója lett. Mondhatjuk, ő volt Jeszenyin „magyar hangja”. Bár más nyelvekből és más korszakokból is sokat fordított, az orosz irodalom mindvégig a legközelebb állt hozzá. Eredetiben olvasta a verseket, de mindig felolvastatta egy anyanyelvi beszélővel is, hogy a zeneisége, hangulata még hitelesebb legyen (vö. ALBERT 2006). Fordítói munkásságáért 1963-ban, majd 1973-ban József Attila-díjat kapott. Az orosz irodalmi élet vezetői is több elismeréssel méltatták fordítói munkásságát. 1972-ben Gorkij-díjban, 1985-ben pedig Népek Barátsága díjban részesült. 70 éves születésnapja alkalmából Jelcin elnök 1996-ban Barátság díjjal tüntette ki. Százötven orosz irodalmi kötetet, kétszáz Csehov-elbeszélést, hatvan Gorkij-alkotást, s majdnem a teljes Jeszenyin-életművet neki köszönheti a magyar olvasóközönség (vö. ALBERT 2006).

Legkedvesebb Jeszenyin-verse, a *Bokraink közt* iskolai szavalóversenyek, irodalmi estek kedvence lett, és megzenésített változatban is sok magyar hallgatóhoz került közel. Rab Zsuzsa emlékezete szerint ekkor ültetett egy nyírfácskát az ablaka elé, hogy a Jeszenyin által megénekelt orosz tájat magyar földön is közelében érezhesse. A legismertebb orosz antológiát *Sárkányölő* címmel 1965-ben jelentette meg. A költő és irodalmár Kormos István, aki Rab Zsuzsa első férje volt, méltatásában megemlítette, hogy bár a kötet *Az orosz líra évszázadaiból* alcímet viseli, a gyűjtemény a legkorábbi orosz irodalmi emlékektől a kortárs huszadik századig terjed (KORMOS 1965).

2. SZERGEJ JESZENYIN *BOKRAINK KÖZT*...

Az orosz irodalomban Szergej Jeszenyin (1895–1925) a 20. század eleji modernség impresszionista képviselője. A hányatott sorsú költő az önvizsgálat mellett a fiatal-ság fontos létkérdését, a múlt szerelem után a magány megélését, az első kedves képének fájó emlékét vallja meg ebben a versében. Szülőhelyét elhagyva búcsúzik így korábbi, igazi nagy szerelmétől, Annától, akinek e sorokban szinte megérzi rövidesen bekövetkező halálát. A szőke szépség ugyanis a költő távozta után 1918-ban férjhez megy és gyerekszülésben meghal. Jeszenyin versében a szeretett kedves arcának felidézéséhez az orosz nyári mező képi metaforáit hívja elő. Az első három strófát idézzük fel. (A szó szerinti magyar jelentést szögletes zárójelben jobboldalt adjuk meg):

Сергей Есенин «НЕ БРОДИТЬ, НЕ МЯТЬ В КУСТАХ БАГРЯНЫХ...» Не бродить, не мять в кустах багряных Лебеды и не искать следа. Со снопом волос твоих овсяных Отоснилась ты мне навсегда. С алым соком ягоды на коже, Нежная, красивая, была На закат ты розовый похожа И, как снег, лучиста и светла. Зерна глаз твоих осыпались, завяли, Имя тонкое растаяло, как звук, Но остался в складках смятой шали Запах меда от невинных рук. (...) (1916)	Szergej Jeszenyin: [„MINEK KÖSZÁLNI, TAPODNI A BÍBORSZÍNŰ BOKROK KÖZÖTT...” Minek köszálni, tapodni a bíborszínű bok- rok között A paréjban nyomainkat keresni. Zabszínű hajad kékével Örökre megmaradsz álmaimban. A bőrdön mintha piros bogyó leve lenne, Olyan gyöngéd és szép voltál, Az arcod a rózsaszín naplementéhez hason- lít, S olyan, mint a hó, ragyogó és fényes. Szemed magvai kihulltak, elszáradtak, Távolba tűnt finom neved, mint egy hang, De megmaradt egy sál összegyűrt ráncaiban Az ártatlan kezek mézének illata. (...)]
--	---

A vers legismertebb magyar fordításai Rab Zsuzsa és Galgóczy Árpád szövegváltozatában olvashatók (E. FEHÉR PÁL–LATOR LÁSZLÓ 1978: 554–555, illetve GALGÓCZY ÁRPÁD 2002: 221):

Rab Zsuzsa fordítása	Galgóczy Árpád fordítása
Szergej Jeszenyin: BOKRAINK KÖZT Bokraink közt már az ősz barangol, kóró lett a fényes laboda. Zizegő, szép zabkéve-hajadról nem álmodom többé már soha. Arcod haván bogyók bíbor vére – szép voltál, te kedves, illanó! Szelíd, mint az alkony puha fénye, s fehérén sugárzó, mint a hó. Szemed magvai kihulltak régen, neved, a törekeny, messze szállt. Gyűrött sálam őrzi már csak híven fehér kezéd hármész-illatát. (...) (1978)	Szergej Alekszandroviics Jeszenyin: „MIT BOLYONGJAK...” Mit bolyongjak, bíbor bokrok alját Mit tiporjam? Eltűnt, mint a nyom; Dús hajad zabkéve-zuhatagját Vissza már hiába álmodom! Mint hamvas bogyók pirosuló nedve, Bőrdön úgy tetszett át a vér, Szép voltál, mint színes naplemente, S mint a hó, sugárzó és fehér. Szemed magva mind kipergett, összeszáradt, Finom, halk neved elolvadt, mint a hang, De a sálamból mézillat árad: Szűzi két kezéd nyomán fogant. (...) (2002)

A magyar fordítások közül Rab Zsuzsa tolmácsolását többen is elemezték, kiemelve a poétikai harmóniát, a költői világlátás azonosságát (vö. SZIGETHI 2017: 149–154). Galgóczy fordítása – amelyre most nem tudunk részletesen kitérni – a szöveg ritmusában, a képek komplexitásában kevésbé lágy, kevésbé zenei, bár szintén plasztikus.

A nyelvi képek, amelyek a természet jelenségeivel, a nyár, az ősz felidézésével erősítik fel, gazdagítják a fiatal lány emlékképét, Jeszenyinnél a metaforizációra épülnek. A metafora megemeli a szöveg tartalmi kifejező értékét, mert a valóság érzéki közelsége miatt élményszerűvé teszi azt. Az olvasóban az élményszerű, újszerű megközelítés révén árnyaltabbá, pontosabbá válik a belső és a külső világ kapcsolata (vö. FÓNAGY 1999: 211–214). A költői kép befogadása az azonosság és a nem azonosság pulzálása. A szemantikailag inkompatibilis, össze nem illő, de szintaktikailag összekapcsolt jelsoportok közti kölcsönhatás során a közös elemek kiemelődnek, s nem konkrét tárgyi, hanem érzelmi, hangulati módon gazdagítják a jelentésképzést a befogadó tudatában (vö. KEMÉNY 2002: 33–55). Nem véletlen, hogy a tematikájában és eszközrendszerében egymáshoz közel álló orosz vers és magyar változata ismerősen cseng a fordítások olvasásakor (vö. VERES 1965).

3. STÍLUSALAKZATOK ÉS KÉPI ESZKÖZÖK

Jeszenyin költészete az impresszionizmusban teljesedik ki. Ez a 20. század fordulóján tért hódító stílusirányzat a festészet hatására az irodalomban is az érzetek, képi benyomások (*'impressio'*) alapján, a táj, a természet közelségéből meríti nyelvi eszközeit. A festészet központi témái a folyó, a víz remegése, az ég, a mozgó fellegek, a napfény rezdülése, a füst, a köd, a hó és a szivárvány játéka stb. Az irodalomban a líra használja azokat a nyelvi képeket, amelyek hasonló módon az érzeteket (látás, hallás, tapintás stb.), azok érzékelési benyomásait jelenítik meg. Nem ritka a különböző érzetterületek logikátlannak tűnő összekapcsolása. Ezt a nyelvi jelenséget a stilisztikában szinesztéziának nevezzük (vö. SZATHMÁRI 2008: 554–558). A nyelvi zeneiséggel, a hangutánzó, hangulatfestő szavakkal, a jelzők gazdagságával a festői látásmód megsokszorozódik. Az érzetkeveredést, festői ábrázolást vehetjük észre Jeszenyin orosz versszövegében.

Jeszenyin nyelvére a zeneiség, a hangok összecsengése kiemelten jellemző. Ilyen az alliteráció, a mássalhangzók szó eleji vagy szó belsejében megjelenő ismétlődése a „b” és az „sz” hangoknál:

Не <i>б</i>родить, не <i>м</i>ять в кустах <i>б</i>агряных Лебеды и не искать следа. Со <i>с</i>нопом волос твоих <i>о</i>всяных Отоснилась ты мне <i>н</i>авсегда.

Az expresszív és emotív jelzős szerkezetek hasonló módon jutnak nagy szerephez az érzelmi telítettség hordozásában:

С алым соком ягоды на коже,
 Нежная, красивая, была
 На закат ты розовый похожа
 И, как снег, лучиста и светла.

Szó szerinti fordításban:

A bőrödön mintha piros bogyó leve lenne,
 Olyan gyöngéd és szép voltál,
 Az arcod a rózsaszín naplementéhez hasonlít,
 S olyan, mint a hó, ragyogó és fényes.

Rab Zsuzsa változatában dominál a szinesztézia, s a hasonlatot tömörítve, metaforával erősíti fel a képi élményt: „Arcod haván”, „bogyók bíbor vére”, „az alkony puha fénye”, „fehéren sugárzó” stb.:

Arcod haván bogyók bíbor vére –
 szép voltál, te kedves, illanó!
 Szelíd, mint az alkony puha fénye,
 s féhéren sugárzó, mint a hó.

Rab Zsuzsa természetszeretete az édesapjával eltöltött, gyermekorból megmaradt vadászati élményeire, kirándulásaira, erdei barangolásaira vezethető vissza. Jeszenyin lírájának az a vonulata, amely a versek tartalmi szálát a természet jelenségeivel társítva, a szinesztézia és metaforizáció révén emeli meg, érzelmi és effektusbeli emelkedettséget ad. A fordító saját költészetére is tipikusan jellemző ez a szövegkezelés, képi megjelenítés. Jeszenyin verselése, sorainak ritmikája így automatikusan magyarul is megszólalt számára, ahogy erről egyszer az orosz olvasóknak is vallott (KRUGOZOR 1990).

4. A KÖLTŐ-MŰFORDÍTÓ EGYÉNI STÍLUSA

Rab Zsuzsa műfordítói méltatása nem lenne teljes, ha nem mutatnánk be azt a nyelvi szövegkezelési technikát, amely saját költészetében is tipikusan megjelent. Egyik méltatója, Legeza Ilona szerint: „Nagy jelentőségű, érett líra Rab Zsuzsa költészete. A »Bakony aljáról« jött költő és műfordító több évtizedes munkássága a minőség jegyében telt. Számos kötetén generációk nőttek fel, a világlíra – kivált az orosz – tetemes részét az ő magyarázásában ismerték meg a versszeretők. Rab Zsuzsa virtuóz alkotó, a mesterség minden csínját-bínját tudó mester. Az utolsó verskötetete, az *Őrtornyaink* a szebbnél szebb válogatott versek foglalata. Bő százhusz költemény – széles skálán formában és tartalomban egyaránt. Miként a költő írja: egyre jobban szorítja a kimondhatatlan, az a kimondhatatlan, amit oly szépen fogalmaz meg: em-

lékek, érzések, meditációk: gyönyörű költői nyelven. Pályakezdésétől lényegében errefelé halad egész munkássága. Sikeresnek tetsző élete – ahogy a versekből egyértelműen kiderül – messze nem mondható könnyűnek. A művekből összeálló alak és kép sajátos valami, életgyőzelem bizonyítéka” (LEGEZA 2011).

Álljon itt egy gyakran idézett verse, amely Jeszenyinével több síkon párhuzamba állítható. Az elvesztett, hiányában még mindig megélt szerelemnek a megvallása ez. A szövegkezelési technika megmutatja, hogyan emeli fel a természetből vett, tájba illeszkedő képi világ a személyes líra érzelmi telítettségét. Az *Őrtornyaink* című kötetben megjelent vallomás Jeszenyin verséhez hasonlóan a szeretett személy hiányát, az emlékek keresését énekli meg (RAB 1996: 64):

Rab Zsuzsa:
DÚDOLÓ
Felhővé fozlott az erdő,
söprik nyers szelek.
Heggyé tornyosult a felhő.
Hol keresselek?

Korhadt tönkön üldögélek,
nyírkos fák alatt.
Nem tudom már, merre térjek,
honnan várjalak.

Virrasztom a fák tövében
szunnyadó telet.
Éneklek a vaksötétben
lámpásul neked.

5. A SZERELMI LÍRA KÉPI VILÁGÁNAK PÁRHUZAMAI

Rab Zsuzsa képalkotásában Jeszenyinéhez hasonlóan a színesztézia metaforizációja dominál. Már az első strófa bizonyító erejű a két költői szövegkezelés hasonlósága szempontjából. A megszemélyesítések („*Felhővé fozlott az erdő*”, illetve „*Bokraink közt már az ősz barangol*”) a természeti jelenség élőnek, cselekvőnek láttatásával élnek. Az érzékelésbeli kapcsolódással, a színesztéziával, a fogalmak térbeli, anyagi, ok-okozati érintkezésén, ezek asszociációján alapuló metonímiával a stilisztikai nyelvi eszközök felerősítetten emelik ki a szemantikai jelentésrétegeket:

Felhővé fozlott az erdő, söprik nyers szelek. Heggyé tornyosult a felhő. Hol keresselek? (Rab Zsuzsa)	Bokraink közt már az ősz barangol, kóro lett a fényes laboda. Zizegő, szép zabkéve-hajadról nem álmodom többé már soha. (Szergej Jeszenyin)
---	---

Külön kell szólnunk a lexikai szint zeneiségéről, amely mind Jeszenyin, mind Rab Zsuzsa verseit jellemzi. Az alliteráció, a kezdő mássalhangzók ismétlése mellett a hangutánzó, hangulatfestő szavak, plasztikusan árnyalt igés szerkezetek („felhővé foszlott” illetve Jeszenyin fordításában „bokraink közt már az ősz barangol”, illetve jelzők „Zizegő szép zabkéve-hajadról”), vagyis a verszene szintén a költemények hangulatát festi alá.

ÖSSZEGZÉS

Rab Zsuzsa költői és műfordítói pályája a magyar kultúra és szellemi élet jól behatárolható korszakára, a 20. század második felére esett, amely a rendszerváltozás idején, a kilencvenes évekkel lezárult. Minden kritika, amely indulatoktól és sokszor általánosításoktól se mentesen e korszakot utóbb érte, sajnálatos módon magával sodorta az orosz klasszikusok és kortárs művek e kiváló fordítójának méltatását is. Rab Zsuzsa 70 évesen joggal várta egy műfordítói életmű lezárásaként a hazai szellemi élet elismerését. A kilencvenes években a politikai közhangulat nem biztosított erre kellő teret. Bár pályája során több díjat is kapott, ez a betegségében vigasztaló, erőt adó, utolsó gesztus elmaradt. Fizikai meggyengülése harmadik férje elvesztése után érte, s csak fokozódtak lelki terhei is, amelyeket egy erős személyiség sem tudott már elviselni. A kiváló felkészültségű, Pápáról indult költő és műfordító Rab Zsuzsa, Jeszenyin „magyar hangja” távoztával nagy veszteség érte a magyar műfordítást. Halálának évfordulóján az utókornak fejet kell hajtania jelentős szellemi öröksége, több ezer oldalnyi szépírói, költői, fordítói munkássága előtt, amely többek között és kiemelkedően az orosz irodalom méltó bemutatásával gazdagította a magyar olvasóközönség világirodalmi élményeinek tárházát.

IRODALOM

- [1] Albert Zsuzsa (2006). Legenda Rab Zsuzsáról. *Forrás*, 01., pp. 75–89.
<http://www.forrasfolyoirat.hu/0601/albert.pdf> (Letöltve: 2018. 01. 25).
- [2] E. Fehér Pál, Lator László (szerk.) (1978). *Klasszikus orosz költők II*. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- [3] Fónagy Iván (1999). *A költői nyelvről*. Budapest: Corvina Kiadó.
- [4] Kemény Gábor (2002). *Bevezetés a nyelvi kép stilisztikájához*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- [5] Kormos István (1965). Sárkányölő. *Magyar Műhely*, III. évf., 12. sz., Digitális Irodalmi Akadémia,
<http://dia.pool.pim.hu/html/muvek/KORMOS/kormos00001/kormos00150/kormos00150.html> (Letöltve: 2018. 01. 25).
- [6] Krugozor, Кругозор (1990). *He бродить...*
<http://norvelltotehouse.com/mp3/%D0%BA%D1%80%D1%83%D0%B3%D0%BE%D0%B7%D0%BE%D1%80+9+1990/> (Letöltve: 2018. 01. 25)

- [7] Legeza Ilona (2011). *Rab Zsuzsa Őrtornyaink*. MEK Hangoskönyvtár kötetismertetője. (<http://legeza.oszk.hu/sendpage.php?rec=li1721> (Letöltve: 2018. 01. 23)).
- [8] Rab Zsuzsa (1996). *Őrtornyaink*. Budapest: Kráter Műhely Egyesület.
- [9] Szathmári István (2008). *Alakzatlexikon*. A retorikai és stilisztikai alakzatok kézikönyve. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- [10] Szigethi András (2017). *A szellem anyajegyei – Lermontovtól Ulickájáig. Родинки души – от Лермонтова до Улицкой*. Budapest: Protea Kulturális Egyesület.
- [11] Veres Miklós (1965). Az orosz líra századai. *Tiszatáj*, 7. sz., pp. 583–585. http://tizataj.bibl.u-szeged.hu/3775/1/tizataj_1965_007_583-585.pdf (Letöltve: 2018. 01. 25).

MELLÉKLET

Az elemzett versek teljes szövege

Сергей Есенин
«НЕ БРОДИТЬ, НЕ МЯТЬ В КУСТАХ БАГРЯНЫХ...»

Не бродить, не мять в кустах багряных
Лебеды и не искать следа.
Со снопом волос твоих овсяных
Отоснилась ты мне навсегда.
С алым соком ягоды на коже,
Нежная, красивая, была
На закат ты розовый похожа
И, как снег, лучиста и светла.
Зерна глаз твоих осыпались, завяли,
Имя тонкое растаяло, как звук,
Но остался в складках смятой шали
Запах меда от невинных рук.
В тихий час, когда заря на крыше,
Как котенок, моет лапкой рот,
Говор кроткий о тебе я слышу
Водяных поющих с ветром сот.
Пусть порой мне шепчет синий вечер,
Что была ты песня и мечта,
Всё ж, кто выдумал твой гибкий стан и плечи —
К светлой тайне приложил уста.
Не бродить, не мять в кустах багряных
Лебеды и не искать следа.
Со снопом волос твоих овсяных
Отоснилась ты мне навсегда.
(1916)

<http://pishi-stihi.ru/ne-brodit-ne-myat-v-kustah-bagryanyh-esenin.html>
(Letöltve: 2018. 01. 29)

Magyar fordítások:

Szergej Jeszenyin:
BOKRAINK KÖZT

Bokraink közt már az ősz barangol,
kóró lett a fényes laboda.
Zizegő, szép zabkéve-hajadról
nem álmodom többé már soha.

Arcod haván bogyók bíbor vére –
szép voltál, te kedves, illanó!
Szelíd, mint az alkony puha fénye,
s fehérén sugárzó, mint a hó.

Szemed magvai kihulltak régen,
neved, a törékeny, messze szállt.
Gyűrött sálam őrzi már csak híven
fehér kezed hársmez-illatát.

Amikor a háztetőn a hajnal
macska módra, lustán lépeget,
emlegetnek tűnődő szavakkal
vízi manók, dúdoló szelek.

Kéklő esték azt suttogják rólad:
álom voltál, elhaló zene.
De tudom - aki formálta vállad,
fénylő titkoknak volt mestere.

Bokraink közt már az ősz barangol,
kóró lett a fényes laboda.
Zizegő szép zabkéve-hajadról
nem álmodom többé már soha.

(Rab Zsuzsa fordítása) (In E. FEHÉR Pál–LATOR László szerk. Klasszikus orosz költők II. Budapest, Európa Könyvkiadó, 1978: 554–555)

Szergej Alekszandrovics Jeszenyin:
„MIT BOLYONGJAK...”

Mit bolyongjak, bíbor bokrok alját
Mit tiporjam? Eltűnt, mint a nyom;
Dús hajad zabkéve-zuhatagját
Vissza már hiába álmodom!

Mint hamvas bogyók pirosuló nedve,
Bőrödön úgy tetszett át a vér,
Szép voltál, mint színes naplemente,
S mint a hó, sugárzó és fehér.

Szemed magva mind kipergett, összeszáradt,
Finom, halk neved elolvadt, mint a hang,
De a sálamból mézillat árad:
Szűzi két kezed nyomán fogant!

Csöndes órán, míg a hajnal éled,
S háztetőkön macskaként oson,
Víg manóktól rólad száll az ének
Szép szelíden szellőhúrokon.

Kéklő esték hadd susogják rólad:
Álom voltál csak, mely bennem élt,
Mégis, aki megálmodta zsenge vállad,
Annak ajka szent titokhoz ért.

Mit bolyongjak, bíbor bokrok alját
Mit tiporjam? eltűnt, mint a nyom;
Dús hajad zabkéve-zuhatagját
Vissza már hiába álmodom!
(2002)

(Galgóczy Árpád fordítása) In GALGÓCZY Árpád, *A Volga felett. Válogatás a XIX–XX. századi orosz költészetből*. Budapest, Eötvös József Kiadó, 2002: 221.